

NÁNA Tak ji láskyplně oslovovali kolegové, zatímco maminka o ni mluvila jako o Andě. Diváci u ni milovali smysl pro humor a temperamentní ženskost, kterou umocňoval až selský vzhled. Po válce byla oceněna in memoriam Čs. válečným křížem.

Anna Letenská

GALERIE HRDOSTI IV

Anna Letenská

Výrazná komediální herečka doby mezi válkami. Její šťastná hvězda stoupala ve filmu i v životě, vzala si úspěšného muže, ale heydrichiáda jí přiřkla mimořádně tragickou roli.

TEXT ROSTISLAV ZEMAN

Když se lámal její životní osud, jmenovala se už Anna Čalounová-Letenská. Po 15letém manželství se totiž v roce 1940 rozvedla s operním hercem Ludvíkem Letenským a 10. října 1941 se podruhé vdala, a sice za Ing. Vladislava Čalouna, s nímž se seznámila na jedné společenské akci. Nad republikou se vznášela tíseň války a protektorátu, Annu vytěžovala i výchova 15letého Jirky, syna z předchozího manželství. To však nic neměnilo na tom, že mezi herečkou pražského Divadla na Vinohradech, která se v té době stále víc prosazovala i ve filmu, a architektem, jenž byl zaměstnán jako prokurista u německé špeditérské firmy, vzplála láska na první pohled. Novomanželé si pořídili krásný byt v Soukenické ulici čp. 1196/11a, během volna cestovali, dělali si radost nákupem starožitností... Jenže 27. května 1942 došlo v Praze-Libni k atentátu na Reinharda Heydricha – ta událost pak zásadně akcelerovala dění následujících dní, týdnů a měsíců.

MUŽ ANNINA ŽIVOTA A JEHO PŘÁTELÉ

Ing. Čaloun ještě před okupací působil na Slovensku. Už v té době pomáhal lidem pronásledovaným slovenskými nacionalisty a fanatiky z Hlinkovy ľudové strany. I v Praze

NÝŘANY Její křtíny ve zdejší kostele v roce 1904 provázal zpěv herců.

1/ **DĚTI** Anna, rozená Svobodová (vpravo), byla z šesti dětí rodičů-herců. I sestry Růžena a Božena byly herečky. 2/ **DIVADLO** V Jihočeském národním hrála v letech 1921–29. Naposledy byla v Českých Budějovicích při zastávce transportu do lágru.

se zapojil do pomoci lidem, kteří před hrozbou nacismu chtěli či museli odejít ze země. Díky postavení u německé dopravní společnosti Intercontinentale k tomu měl možnosti – s pomocí kolegy, celního deklaranta, se mu například dařilo ve vlacích pašovat dokumenty, devizy a různá zavazadla. „Manželé Čalounovi udržovali přátelské kontakty s Františkou a Břetislavem Lyčkovými. Rozuměli si názorově, navíc byli Ing. Čaloun i MUDr. Lyčka aktivně činní v Sokole. Oba se po rozpuštění organizace Sokol dali plně k dispozici ilegální skupině Jindra,“ uvádí historik Jaroslav Čvančara ve stati Z jeviště na popraviště, otištěné před deseti lety v revue Paměť a dějiny. MUDr. Břetislav Lyčka byl jedním z těch, kdo převzal do lékařské péče rotmistry Josefa Gabčíka a Jana Kubiše, kteří byli na sklonku roku 1941 tajně vysazeni na území vlasti v rámci operace Anthropoid s tím, aby uskutečnili plán zahraničního odboje na likvidaci jednoho z nejvyšších pohlavářů tzv. třetí říše. MUDr. Lyčka mimo jiné obstaral oběma klíčovými aktérům atentátu falešné nemocenské legitimace, po akci samotné pak ošetřil Janu Kubišovi zranění v obličejí způsobené střepinou granátu.

HVĚZDY ZAHNANÉ DO KOUTA A GESTA, CO SE POČÍTÁJÍ

Pro přiblížení atmosféry té doby zmíníme i to, že 16. června 1942 se gestapu přihlásil parašutista-zrádce Karel Čurda, který poskytl klíčové informace, jež vedly k odhalení strůjců atentátu i mnoha rodin, které jim napomáhaly. A osm dní poté se Anna Čalounová-Letenská v hledišti Národního divadla povinně zúčastnila apelu českých herců a hudebníků. Šlo o obdobu akce, jaká se na témže místě odehrála 28. ledna 1977 coby tzv. Anticharta, během níž představitelé kultury demonstrovali oddanost komunistickému režimu. Rozdíl byl v tom, že během apelu za války umělci manifestovali

3/ **JAKO MATKA** Ve filmu Umlčené rty z r. 1938 hrála roli zoufalé matky. Zoufalství prožila i její matka, neboť o ztrátě dcery se dozvěděla až po válce. 4/ **VYSMÁTÝ PÁR** S Ing. Čalounem prožila krátkou, ale intenzivní lásku. 5/ **S KOLEGY** Po válce na ni vzpomínali jako na báječného, radostného člověka, který byl vždy připraven pomoci.

1/ MILOVÁNÍ ZAKÁZÁNO Veselohra z roku 1938, Anna Letenská (vpravo) zde ztvárnila další ze svých mimořádně uvěřitelných žen, ač v té době prožívala manželskou krizi.

„věrnost k Říši a jejímu velkému Vůdci“. Anna Letenská s kolegy, mezi nimi např. s Karlem Högrem, Josefem Kemrem, Zdeňkem Štěpánkem, Vlastou Burianem a dalšími, vyslechla mimo jiné projev kolegy Rudolfa Deyla, v němž nezůstal jen u odsudků atentátu. Na závěr bizarní sešlosti účastníci vše pronesené stvrdili vztyčenou pravicí... I herecké hvězdy jsou jen lidé se svými strachy a úzkostmi. Jaké pocity asi zakoušeli manželé Čalounovi, když 14. července 1942 večer u dveří jejich bytu zazvonila Františka Lyčková, choť MUDr. Lyčky...? Požádala o nocleh, neboť Lyčkovi už vzhledem k probíhajícím zátahům gestapa nemohli pobývat ve svém bytě – pro Františku byl připravený úkryt na Moravě,

HLAVNÍ NÁDRAŽÍ U pokladen, v prostoru dnešní Fantovy kavárny, byla zadržena Františka Lyčková, když u Čalounových strávila noc. Dodnes se neví, kdo její úkryt vyzradil – zastřelena byla spolu s A. Letenskou.

2/ KŘÍŽ U POTOKA
Román, podle něhož vzniklo drama i film, které provázely život Anny Letenské (na snímku Jiřina Štěpničková).

3/ HEYDRICHŮV VŮZ
Granát, který zastaví auto nacisty, uvedl do zběhlého pohybu životy mnohých...

4/ MILOŠ HAVEL Producent
žil v letech 1899-1968.

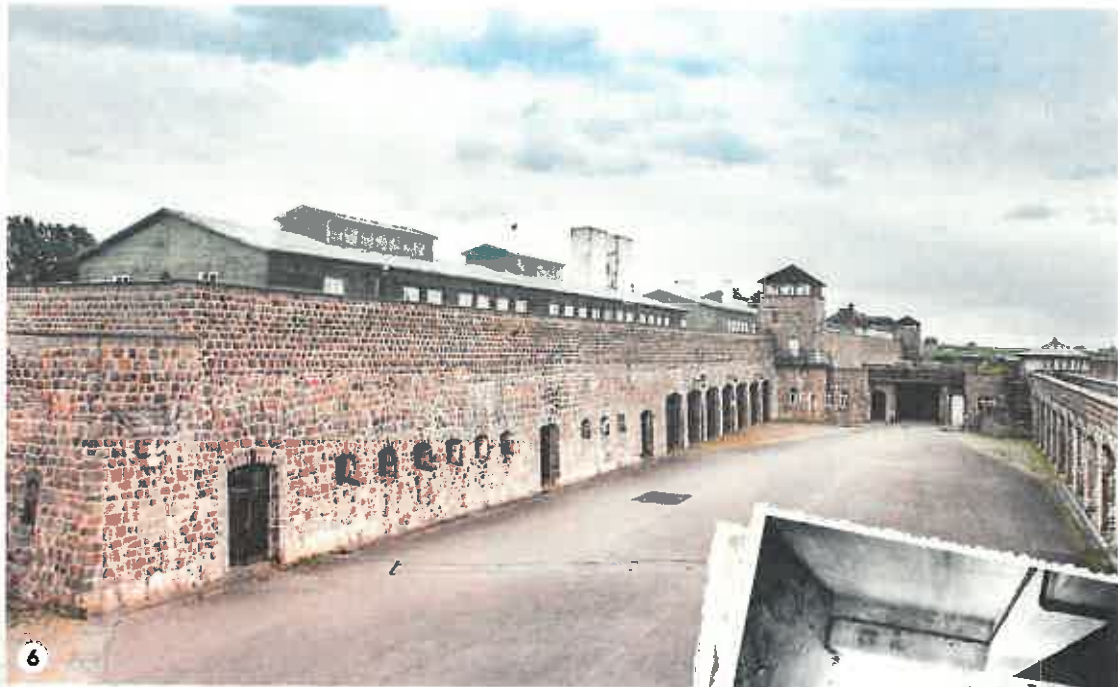

kam se měla vydat den poté vlakem a kde se měla setkat s manželem. Jenže večer u Čalounových se s ním viděla naposledy. Druhého dne totiž byla na hlavním nádraží zadržena, zatčena a podrobena zostřenému výslechu...

(NE)PŘIJDU HNED ANEB ŽIVOT BEZ HAPPY ENDU

Tři dny poté byl přímo na pracovišti v paláci Kotva zadržen manžel Anny Letenské, na dopadení MUDr. Lyčky pak byla vypsána odměna 50 tisíc korun. Gestapo zpočátku usoudilo, že Ing. Čaloun přistoupil na nabídku spolupráce, a jako tzv. volavku jej propustili. Pak ale pochopili, že navíc předstírá a klíčové informace zamlčuje. Zatkli ho, následoval zostřený výslech a posléze zmučeného muže převezli do terezínského vězení. Šéf pražského gestapa ve zprávě pro hlavní úřadovnu v Berlíně 21. července 1942 mimo jiné napsal: *Čaloun je příkladem vlastenectví a houževnatosti, s jakou i za cenu sebeobětování usiloval o dosažení ilegálních cílů.*

V těch dnech, krátce po vyhlazení Lidic a odhalení strůjců atentátu, natáčela Anna Čalounová-Letenská film Příjdu hned. V situační komedii o svérázném vycpávači zvěře Barvínkovi, jenž se nečekaně stane spoludědicem velkého majetku, měla roli hubaté domovnice Koubkové. Ihned po zatčení manžela se svěřila režiséru Otakarů Vávrovi s tím, že je předvolána na gestapo a obává se, že to může mít vliv na celý štáb a ohrozit další práce na filmu. Vávra informoval producenta Miloše Havla, který se pokoušel intervenovat. Od šéfa kulturněpolitického oddělení Úřadu říšského protektora v Čechách a na Moravě SS-Sturmbannführera Martina Wolfa se mu však dostalo doporučení, ať se od kauzy raději distancuje. Při výslechu v tzv. Pečkárně ale s Annou

5/ PŘÍJDU HNED Poslední z jejich 25 filmů měl premiéru v prosinci 1942. Lidé se bavili, aniž tušili, že představitelka domovnice je už dva měsíce po smrti. **6/ MAUTHAUSEN** Za 3 měsíce a 2 dny po Anně zde zavraždili taky Ing. Vladislava Čalouna. **7/ „ORDINACE“** Tedy popravičí místnost v Mauthausenu, kde jí 24. října 1942 zastřelili.

jednali překvapivě slušně. Ubezpečili ji, že jí žádné nebezpečí nehrozí – prokáže-li se mužova nevina, vše bude v pořádku. A producent Havel docílil alespoň toho; že Wolf obdržel z Berlína souhlas k dokončení filmu. Auto Lucernafilmu pak každé ráno vezlo Annu Letenskou spolu se Šašou Rašilovem, Svatoplukem Benešem a Růženou Šlemrovou od domu Čalounových nejdříve do Petschkova paláce. Tam se Anna musela hlásit a pro manžela směla zanechat vyprané prádlo. Poté vůz směřoval do hostivařských ateliérů na natáčení. Po práci chodila do kostela sv. Tadeáše modlit se za svého muže. „Seděla celý čas za kulisami s hlavou v dlaních, pak vyšla na scénu a sršela humorem. Za kulisami se připravovala na smrt,“ vracel se po válce režisér Vávra k okolnostem natáčení. V době, kdy atmosféra kolem herečky houstla, došlo i k tomu, že se vedení Divadla na Vinohradech rozhodlo neriskovat a okamžitě Annu Letenskou propustilo. U diváků

i kritiky však byla tak oblíbená, že angažmá jí nabídlo divadlo Uranie v Holešovicích. Poslední záběr natočila 2. září 1942. Když se na gestapu den poté hlásila, byla zadržena a zatčena. Po výslechu ji převezli na Pankrác a 5. října do Malé pevnosti Terezín. Na adresu bývalého manžela Ludvíka jí povolili poslat šestiřádkový lístek v němčině. Napsala na něj: *Jsem zdráva. Co dělá Jiří? Pošli mi šaty, teplé prádlo, tepláky (to napsala česky), sportovní obuv, hřebec, mýdlo, prášek na praní, svetr, vlnu na pletení, čapku, ovomaltinu, vitamíny. Piš mi brzy. Zdravím Tě a Jiřího líbám. Nána.* Odpověď už nedostala, státní policie dopisy zadržovala. Do zabaveného bytu Čalounových v Soukenické ulici se okamžitě nastěhovali Němci.

Více: J. Čvančara, Z jeviště na popraviště, Paměť a dějiny 2009/2, dokument Neznámí hrdinové – A. Letenská, režie Roman Vávra

PETSCHKŮV PALÁC
V dnešní ulici Politických vězňů se musela denně hlásit. Čas k dobru možná nezískala jen proto, aby dotočila film zainvestovaný říšskými markami, ale měla posloužit jako „lockvogel“ – gestapo sledovalo, zda ji nekontaktuje někdo z lidí, kteří pomáhali atentátníkům.

Details ze života Anny Letenské

* **ZROD VE ZNAMENÍ...**
Na svět přišla 29. srpna 1904 poté, co maminka Marie Svobodová (1871–1960) odehrála představení Kříž u potoka. V jeho filmové verzi pak Anna hrála v r. 1937 děvečku – byl to její vůbec první film.
* **Život:** Rodina roky žila při divadelní kočovné společnosti,

otec Oldřich Svoboda (1872–1939) byl herec a režisér. Na štaci se seznámila i s prvním manželem – působili v divadlech po celé zemi.
* **SMRT V UTAJENÍ**
Němci nechtěli její likvidaci vzbudit emoce, zabili ji ranou do týla – myslela, že je u lékaře...

BUSTA Je v Divadle na Vinohradech, maminka Marie si k ní chodila s dcerou po válce povídat...